АННОТАЦИЯ

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Денсаулық сақтаудың сапасы - елдің қоғамдық өмірінің әл-ауқатының негізгі көрсеткіштерінің бірі. Қазақстан Республикасының Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев отандық медицинаны жетілдіру мәселелеріне үнемі назар аударып отырады. Инновация әрқашанда алға жылжуды білдіреді немесе жаңашылдықты ендіруге күш салады. Денсаулықты сақтау әрдайым өсіп келе жатқан талаптарды қанағаттандыруға, жаңа стандарттарға сай болуы керек, Ұлт саулығын нығайту үшін кешенді шараларды қолға алып, халықты әлеуметтік қолдау жүйесін жаңғырту керегі туралы Мемлекет басшысы айтқан еді. [1].

Қазақстан Республикасының Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясында: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында «... күшті мемлекет, дамыған экономика және жалпыға бірдей еңбекке негізделген әл – ауқат қоғамы» - Қазақстан үшін басты мақсат болып табылады. [2] . «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты баяндамасында біздің мемлекетіміздің жаһандық экономикалық үрдістерге сәйкес дамуы тиіс, «ғылымды қажетсінетін экономика қағидаттарында елдің орнықты дамуын қамтамасыз ету үшін инновациялық индустрияландыру трендін түзету және күшейту маңызды», - екендігін атап өтті.

Шетелдік зерттеулерде, атап айтқанда, Корнель университеті, INSEAD және WIPO (2017) өткізген Global Innovation Economy Survey, инновациялар әлемде пайда болатын негізгі салалар денсаулық сақтау және ақпараттық технологиялар болып табылады. Негізгі инновациялық саласы фармацевтика болып табылатын Швейцария басқа елдер арасында 7-ші орынды алады; Қазақстан 78-ші орында тұр және Ұлттық ресми статистикаға сәйкес республикадағы ең инновациялық сала өңдеу өнеркәсібі болып табылады.

Жаһандану әлемі мен қарқынды дамып келе жатқан ғылыми-техникалық прогресс жағдайында даму жолы ғылыми зерттеулерді қарқынды жүргізуді, осы негізде жаңа технологияларды әзірлеуді, ғылыми-өндірістік салада халықаралық интеграцияны өрістетуді көздейтін инновациялық үлгідегі экономикаға көшумен байланысты.Мұндай даму моделі көптеген дамыған елдерде белсенді іске асырылуда. Осы модель шеңберінде экономикалық өсімге ЖІӨ-нің 75% - дан 90% - ға дейін өсуін қамтамасыз ететін технологиялық фактор есебінен қол жеткізіледі, бұл дамыған елдерге инновациялық тұрғыдан ғылымды қажетсінетін өнімнің әлемдік нарықтарында өзінің бәсекелестік ұстанымдарын нығайтуға, қоғамның әлеуметтік-экономикалық міндеттерін табысты шешуге мүмкіндік береді.Дәл осындай елдерде әлемдік ғылыми әлеуеттің 90% - дан астамы шоғырланады және жоғары технологиялардың жаһандық нарығының 80% - ын бақылайды.Жыл сайын ғылымды қажетсінетін өнім экспортының көлемі, мысалы, Америка Құрама Штаттарына 700 млрд. АҚШ долл., Германия - 530 млрд. АҚШ долл., Жапония-400 млрд. АҚШ доллары [4,5].

Инновацияларды енгізу кәсіпорындардың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың, дамудың жоғары қарқынын және олардың табыстылық деңгейін қолдаудың негізгі тәсілі мен шарты болып табылады.Алайда, инновациялар

оларды тиімді пайдалану және енгізу үшін қолайлы орта құру жағдайында ғана даму көзі болып табылады.

Мәселенің даму дәрежесі.Шетелдік және отандық экономистердің ғылыми жұмыстары инновациялық қызметтің теориясы мен тәжірибесіне үлкен үлес қосты.Бірақ отандық экономиканың қазіргі жағдайы инновациялық бизнестің тиімді қолданбалы қызмет етуі үшін оның негізгі элементтерін егжей-тегжейлі нақтылауды талап етеді [6].

Инновациялық даму мәселелеріне көптеген шетелдік және отандық экономист ғалымдардың еңбектері арналған. Шетелдік зерттеушілердің арасында Й.Шумпетер, Б. Санто, Завалина П. Н. Фатхутдинова Р. А., Трефиловой а. А., Гусева А. Ф., Казакова Р. А. және т. б. еңбектерін атап өткен жөн. [7-13].

Олардың ішінде С. Т. Купешова, Г. М. Мутанов, П.Орымбет, А. Романюк, О. Сабден, Т. Сәдуақасов, М. У. Спанов, С. Ж. Сыпабеков және т. б. жұмыстарды атап өтуге болады. [14-28 және т. б.]

Аталған практик-ғалымдардың еңбектерінде кәсіпорындар, аймақтар және жалпы ел бойынша әр түрлі салалар инновациялық тұрғыда зерттеледі. Алайда, денсаулық сақтау жүйесінде инновациялық даму проблемаларын зерттеу, әсіресе экономикалық салада жеткіліксіз, инновациялық басқарудың экономикалық тиімділігі бойынша ғылыми-әдістемелік зерттеулер нашар, бұл тақырыпқа тек фрагментті еңбектер мен өнертабыстар ғана арналған.

Зерттеу объектісі. Қазақстан денсаулық сақтау жүйесі

Зерттеу пәні. ҚР Денсаулық сақтаудағы инновациялық басқару саласында қалыптасқан экономикалық-құқықтық қатынастар .

Жұмыстың мақсаты. ҚР Денсаулық сақтау мекемелерінің инновациялық қызметін басқарудың қазіргі жай-күйін, проблемалары мен перспективаларын зерттеу.

Бұл ретте келесі міндеттерді шешу қажет.

1) саланың тиімділігін арттыру үшін инновациялық басқарудың жалпы түсінігін, түрлері мен негіздерін беру;

2) медицина саласындағы басқарудың негізгі элементтері ретінде қолданылатын терминологиялық аппаратқа жан-жақты талдау жүргізу;

3) ҚР Денсаулық сақтау мекемелерінің инновациялық қызметін басқару тиімділігінің негізгі аспектілерін зерттеу;

4) саланың инновациялық белсенділігін арттыру арқылы денсаулық сақтаудағы қызмет тиімділігінің негізгі көрсеткіштерін талдау;

5) Қазақстанның медициналық мекемелерінде инновацияларды енгізудің қазіргі жай-күйі мен проблемаларын талдау;

6) ҚР Денсаулық сақтау жүйесінде инновация мен тиімділікті арттыру әдістерінің дамуына заманауи және болжамды баға беру.

Ғылыми жаңалығы.

1) мазмұны бенефициарлардың экономикалық пайдасының болу қажеттігінен тұратын инновацияларды басқаруға қатысты авторлық ғылыми түсіндірме берілді, бұл әлеуметтік әсерді алумен, оның ішінде денсаулық сақтау сияқты әлеуметтік маңызы бар сала шеңберінде алуға байланысты;

2) экономикалық басқару саласында қолданылатын жалпы қабылданған ұғымдарды медициналық практикада қолданылатын терминологиямен автор жүргізген салыстырмалы талдау негізінде денсаулық сақтаудағы инновациялық менеджменттің мазмұндық сипаттамалары мен факторлары жүйелендірілген, бұл саладағы инновацияны басқару ерекшеліктерін ашуға мүмкіндік береді;

3) денсаулық сақтау жүйесінің жұмыс істеу тиімділігінің авторлық анықтамасы берілді, бұл азаматтардың денсаулығын жақсартуға қатысты қол жеткізудің сапалық көрсеткіші және медициналық салада жақсартылған нәтижелерді алумен байланысты тиімділіктің сандық көрсеткіші сияқты түйінді көрсеткіштермен ұштасқан;

4) кластерлік және регрессиялық талдауды пайдалану негізінде Қазақстан өңірлеріндегі экологиялық жағдайды жақсартуға байланысты денсаулық сақтауды басқару жүйесіндегі тиімділік пен инновациялылық әдістемесі әзірленді;

5) ҚР-да инновациялық менеджментті жетілдіру жолымен салаға инновацияларды одан әрі енгізу шартымен Денсаулық сақтау жүйесін дамыту болжамы берілді;

6) автор ҚР Денсаулық сақтауды тиімді дамытудың инновациялық моделін ұсынды.

Зерттеу әдіснамасы. Шетелдік және қазақстандық сарапшы-ғалымдардың еңбектерін қоса алғанда, ғылыми-теориялық, ақпараттық материалдарды, сондай-ақ кластерлік және регрессиялық талдау құралдарын пайдалануға негізделеді

Диссертацияда ақпараттық база ретінде ресми Ұлттық статистика материалдары, Халықаралық ғылыми-практикалық конференциялардың (МНПК) және зерттеу тақырыбы бойынша семинарлардың әдістемелік материалдары, салалық әдістемелік материалдар және Интернеттің жаһандық желісінде орналастырылған басқа да ақпараттық-іздеу жүйелері пайдаланылды.

Зерттеу барысында Қазақстанда денсаулық сақтаудың жай-күйі мен дамуын сипаттайтын статистикалық деректер негізінде салыстырмалы талдау, экономикалық бағалау, қорыту, дедукция және себеп-салдарлық байланыс, болжау, жүйелік және логикалық талдау ғылыми әдістері қолданылды.

Теориялық және практикалық маңыздылығы. Диссертацияның теориялық маңыздылығы негізінен отандық және шетелдік авторлардың микро және мезо деңгейлеріндегі инновациялық қызметтің тиімділігін арттыру әдіснамасы мәселелері бойынша ғылыми теорияларына негізделеді.

Жұмыстың практикалық құндылығы зерттеу авторының тұжырымдары мен ұсынымдары денсаулық сақтауды тиімді басқару жүйесінде инновациялық технологияларды енгізуге және денсаулықты жақсарту және халықтың өмір сүру сапасын арттыруға бағытталған инновациялық механизмдерді анықтауға негізделген.

Қорғауға келесі ғылыми ережелер шығарылады.

1 жұмыста отандық денсаулық сақтау мен медицина ғылымын дамытудың заманауи кезеңі үшін өзекті инновациялық қызметтің теориялық және практикалық аспектілері, атап айтқанда:

- медициналық саладағы инновацияны басқару тиімділігіне қатысты авторлық түсінік;

- медициналық қызметтер мен көмек саласында қолданылатын экономикалық және арнайы терминдерге салыстырмалы талдау жүргізу негізінде денсаулық сақтаудағы Инновациялық менеджмент факторлары;

- кластерлік және регрессиялық талдауды қолдану негізінде Қазақстан аймақтарындағы экологиялық жағдайды жақсартуға байланысты денсаулық сақтауды басқару жүйесіндегі тиімділік пен инновациялықты есептеу әдістемесі;

2 денсаулық сақтау мекемелерінің инновациялық қызметін басқару жүйесіндегі анықталған негізгі факторлар саладағы инновацияны басқару ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік берді;

3 Инновациялық технологияларды белсенді енгізу жағдайында саланы дамытудың тиімділігін арттырудың 3 жолы нәтижесінде республиканың денсаулық сақтауында инновациялық менеджменттің жалпыланған бағасы мен тиімді моделін ұсынуға мүмкіндік берді.

Зерттеудің ақпараттық базасы.

1 Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы-«Әділетті Қазақстан: құқық тәртібі, экономикалық өрлеу, қоғамдық оптимизм» 2.09.2024. // https:// korda.kz/ru/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana-spravedlivyy-kazahstan-zakon-i-poryadok-ekonomicheskiy-rost-obshchestvennyy-optimizm-285014

2 Қазақстан Республикасының–Елбасы Н.Ә. Назарбаев халыққа «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты// Казахстанская правда газеті. 15 желтоқсан 2012.// https://primeminister.kz/gosprogrammy/strategiya-kazahstan-2050

3 / Қазақстан Республикасының-Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы,/ «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Астана қ., 2014 жылғы 17 қаңтар./https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazahstan-nnazarbaeva-narodu-kazahstana-17-yanvarya-2014-g

70 Қазақстан Республикасы Президентінің 2004 жылғы 13 қыркүйектегі N1438 Жарлығы «Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау ісін реформалау мен дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» туралы//https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U040001438

71 Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 29 қарашадағы N 1113 Жарлығы «Саламатты Қазақстан» Қазақстан Республикасының денсаулық сақтауды дамытудың мемлекеттік бағдарламасын 2011-2015 жылдарға бекіту. – 5б.

72 Интернет-ресурс Коронавирус бізге медицина мен ғылымды дамытуға бірегей мүмкіндік берді /https://vlast.kz/avtory/59291-cetyre-goda-nazad-nacalas-75

Интернет-ресурс

ҚР Президент Әкімшілігінің ресми сайты: https://www.akorda.kz/ru/speeches/internal_political_affairs/in_speeches_and_addres

ses/vystuplenie-prezidenta-kazahstana-nnazarbaeva-na-otkrytii-chetvertoi-sessii-parlamenta-respubliki-kazahstan-shestogo-sozyva

76 Медиа-порталдың ресми сайтының интернет-ресурсы «Германиядан, Ресейден, Еуропадан, әлемнен жаңалықтар»: /Германияның денсаулық сақтау жүйесінің артықшылықтары мен кемшіліктері// https://www.dw.Com/ru

77 Ресми сайттың интернет-ресурсыhttps://www.zakon.kz/politika/6007291-pochti-polovina-medtekhniki-v-kazakhstane-iznoshena-minzdrav.html

78 Ресми сайттың интернет-ресурсы «Finprom.kz» https://finprom.kz/ru/article/investicii-v-zdravoohranenie-v-rk-uvelichilis-na-45-za-god

79 ҚР Ұлттық статистика Бюросының ресми сайтының интернет-ресурсы::https://stat.gov.kz/ru/industries/business-statistics/stat-struct/publications/75605/

80 Медиа-порталдың ресми сайтының интернет-ресурсы «Zakonkz»: https://www.zakon.kz/redaktsiia-zakonkz/4892895-reformy-zdravoohraneniya-vnedrenie-osms.html. pandemia-uroki-kotorye-my-ne-izvlekli.html

Жұмыс нәтижелерін апробациялау. Жүргізілген диссертациялық зерттеудің негізгі ережелері мен нәтижелері халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларда баяндалып, талқыланды. Диссертацияның ғылыми нәтижелері оқу қызметінде "Инновациялық менеджмент", "бизнесті ұйымдастыру"курстарын оқытуда қолданылған.

Жарияланымдар. Диссертация тақырыбы бойынша 11 ғылыми мақала жарияланды, жалпы көлемі 4,7 баспа. л., оның ішінде 2 мақала Scopus деректер базасына кіретін басылымда жарияланған; 4 ғылыми мақала ҚР БҒМ БҒСБК ұсынған журналда; 5 мақала халықаралық ғылыми конференция материалдарында жарияланған.

Диссертацияның құрылымы. Диссертациялық жұмыс кіріспеден, үш бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады; 122 әдебиет көздерінің атауынан тұрады; 7 кестеден, 27 суреттен, 4 формуладан тұрады; 143 беттен тұрады.